Szczeciński Grudzień 1970. Pamiętamy! – filmowe epitafia ofiar Grudnia '70 w Szczecinie

Po 50. latach od Rewolty Grudniowej nadal niewiele wiemy o szczecińskich ofiarach. Przez wiele lat rodziny milczały z obawy o własne bezpieczeństwo mając w pamięci ich okrutne potraktowanie jeszcze w Grudniu 1970 r. Dlatego podjęliśmy trud poszukiwań śladów ofiar i ich rodzin w całej Polsce. Pomimo ogromnego zaangażowania nadal nie udało się odnaleźć fotografii Michała Skipora. Jednak dzięki pomocy rodzin, różnych instytucji, osób oraz ponownemu przeczytaniu kilkuset tomów akt udało się zdobyć nowe dokumenty, ustalić nazwy szkół, zakładów pracy, odnotować zmiany w stanowiskach pracy, prześledzić ostatnie godziny życia ofiar. Pierwszy raz będzie można zobaczyć twarz Janusza Wrzodaka, którego zdjęcie do tej pory nigdy nie było publikowane.

Filmowe epitafia „Szczeciński Grudzień 1970. Pamiętamy! poświęcone 16 ofiar Grudnia '70 w Szczecinie były emitowane od 1 do 16 grudnia na antenie TVP3 w Szczecinie

Henryk Perkowski (1950-1970)

Urodził się 15.01.1950 we wsi Wdziękoń Pierwszy, syn Jana i Janiny. Naukę w szkole podstawowej odbywał w Laskowcu w latach 1956–1963. Po trzech latach od ukończenia szkoły podstawowej w Krzyżewie podjął naukę w Zasadniczej Szkole Rolnej. Z powodów finansowych zdecydował się opuścić dom rodzinny. W maju 1969 r. złożył podanie o przyjęcie do Szczecińskiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego nr 1 (SPBM nr 1). Pracę rozpoczął jako pracownik niewykwalifikowany, jednak w trakcie zatrudnienia podnosił swoje kwalifikacje.
Henryk Perkowski był pierwszą ofiarą śmiertelną szczecińskiego Grudnia ’70. Zgodnie z zeznaniami świadka w procesie dotyczącym masakry robotników Wybrzeża w 1970 r., kierowca wozu dowodzenia dowódcy batalionu drugiego „przejechał człowieka, który dostał się pod jego koła”.
Rodzinie Perkowskich, po wielu trudach, udało się otrzymać ciało zabitego, zanim zostało pochowane w czasie nocnych pogrzebów. Do rodzinnego domu dotarli w Wigilię Bożego Narodzenia. Byli jedyną rodziną, która otrzymała ciało ofiary Grudnia ’70 i mogła je pochować sama.
Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Zambrowie (woj. podlaskie).

Stanisław Nadratowski (1950-1970)

Urodził się 30.04.1950 r. w Szczecinie, syn Tadeusza i Leokadii. Czując powołanie do stanu duchownego, do którego wstąpienia potrzebne było uzyskanie świadectwa maturalnego, po ukończeniu szkoły zawodowej rozpoczął naukę w 2 Liceum Ogólnokształcącym im. Henryka Pobożnego. Będąc w drugiej klasie, otrzymał powołanie do wojska. 27 października 1970 r. został wcielony do Jednostki Wojskowej 1025 w Szczecinie w celu odbycia zasadniczej służby wojskowej.
19 grudnia 1970 r. około godz. 23.30 został znaleziony z raną postrzałową głowy w podwórzu kamienicy przy ul. Kaszubskiej 63/64. Postępowanie w tej sprawie prowadziła Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Szczecinie. Od samego początku występowało wiele nieścisłości i ewidentnych błędów w prowadzeniu postępowania. Jako przyczynę śmieci podano nieostrożne obchodzenie się z bronią.
Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie prowadziła w tej sprawie dwa śledztwa. Ze względu na trudności spowodowane m.in. degradacją badanego materiału kostnego, a zwłaszcza czaszki zmarłego nie zdołano uzyskać dowodów, pozwalających na jednoznaczne i kategoryczne ustalenie toru lotu pocisków.
Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 8B, rząd 7, grób 8.

Michał Skipor (1951-1970)

Urodził się 23.07.1951 r. w Szczecinie, syn Michała i Stefanii. Michał ukończył siedmioletnią szkołę podstawową w 1969 r. Po jej ukończeniu rozpoczął naukę oraz pracę w warsztacie Henryka Tarczewskiego, który znajdował się przy ul. Jana Długosza 25 w Szczecinie. W prywatnym zakładzie ślusarsko-samochodowym Michał miał odbyć trzyletni kurs w zakresie mechaniki pojazdowej.
17 grudnia 1970 r. około godz. 17.30 na ul. Małopolskiej przed KW MO w Szczecinie odniósł dwie rany postrzałowe klatki piersiowej oraz ranę brzucha i prawej ręki. Zmarł w szpitalu wskutek odniesionych ran.
Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 45A, rząd 3, grób 3.

Daniel Kućma (1946-1970)

Urodził się 14.01.1946 r. we wsi Ceber w powiecie Staszów, obecnie położonej w województwie świętokrzyskim, syn Władysława i Heleny. W 1953 r. rozpoczął naukę w szkole podstawowej, po ukończeniu której nadal chciał się kształcić. Edukację kontynuował w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Staszowie na kierunku stolarskim. Po jej ukończeniu, w lipcu 1965 r., podjął pracę w Szczecińskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Miejskiego nr 1 (SPBM nr 1) na stanowisku pomocnika stolarza. W pierwszy dzień świąt Bożego Narodzenia przyszedł telegram z informacją o jego śmierci.
Daniel odniósł ranę postrzałową klatki piersiowej 17 grudnia około godz. 18.00 w okolicach Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej (KW MO) w Szczecinie. Wracał wówczas z pracy. Pomimo przeprowadzenia trzech operacji lekarzom nie udało się go uratować. 21

grudnia 1970 r. zmarł na stole operacyjnym.
30 grudnia 1970 r., odbył się pogrzeb, w którym licznie uczestniczyli członkowie rodziny oraz znajomi. Według relacji brata, uroczystość miała charakter „milczącej manifestacji”.
W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na cmentarzu w miejscowości Ceber.

Roman Kużak (1947-1970)

Urodził się 28.07.1947 w Polanicy Zdroju, syn Stefana i Katarzyny. Szkołę Podstawową ukończył w Polanicy Zdroju. Od 1961 r. naukę kontynuował w Wołowie w Technikum Agrotechnicznym. Po ukończeniu technikum zdecydował, że nie wróci do rodzinnego domu. Zdał egzaminy do Studium Nauczycielskiego w Szczecinie, gdzie mieszkał od października 1966 r. Pracował na dwóch etatach, aby pomóc rodzinie i rodzeństwu mieszkającemu w Polanicy.
17 grudnia 1970 r. po pracy udał się w okolice Komendy Wojewódzkiej MO, gdzie w rejonie basenu około godz. 17.00 odniósł ranę klatki piersiowej.
Roman Kużak spoczywa na cmentarzu w Polanicy Zdroju (woj. dolnośląskie).

Jadwiga Kowalczyk (1954-1970)

Urodziła się 15.10.1954 r. w Szczecinie, córka Jerzego i Hanny. Jej największym marzeniem było zamieszkanie na wsi i hodowla koni, dlatego po ukończeniu szkoły podstawowej i rozpoczęła naukę w Szkole Przysposobienia Rolniczego w Wielgowie. W grudniu 1970 r. Jadzia była uczennicą drugiej klasy. 17 grudnia 1970 r. po powrocie ze szkoły Jadzia położyła tornister na podłodze i w płaszczu obserwowała przez okno, co dzieje się na zewnątrz. Zginęła w mieszkaniu. Na grobie złożono bardzo dużo wieńców i wiązanek. Zgodnie z relacją Bolesława Kowalczyka przy jednej z nich widniała szarfa z napisem: „Zamordowanej koleżance”. Następnego dnia rodzina zastała grób spalony. Jadwiga była jedyną kobietą, która zginęła w Rewolcie Grudniowej oraz obok Stefana Stawickiego najmłodszą ofiarą w Szczecinie. 17 grudnia 1970 r. około godz. 17.00 została postrzelona w głowę w swoim mieszkaniu przy ul. Korsarzy 4 w Szczecinie, mieszczącym się naprzeciw KW MO. W roku 2015 pośmiertnie odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9A, rząd 13, grób 1.

Wojciech Woźnicki (1949-1970)

Urodził się 27.06.1949 r. w Warszawie, syn Stanisława i Wandy. W 1969 r. Wojciech stworzył własną rodzinę. W 1970 r. z żoną Gabrielą wychowywali rocznego syna. W Szczecinie znalazł zatrudnienie jako elektromonter w Spółdzielni Pracy „Elektromet”. Do 10 grudnia 1970 r. był spawaczem w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Następnie pracował w swoim zawodzie, w prywatnym zakładzie w Pilchowie.

17 grudnia 1970 r. w okolicach Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej (KW MO) Wojciech Woźnicki został ranny w głowę. Zmarł 19 grudnia 1970 r. w Szpitalu Klinicznym w Szczecinie przy ul. Unii Lubelskiej. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9J, rząd 11, grób 19.

Stefan Stawicki (1954-1970)

Stefan urodził się 22.08.1954 r. w Brodnicy, syn Bernarda i Stefanii. Stefan Stawicki ukończył szkołę podstawową w 1969 r. W tym samym roku rozpoczął naukę w Zasadniczej Szkole Budowy Okrętów przy ul. Willowej. W grudniu 1970 r. był uczniem drugiej klasy. Marzeniem Stefana była praca na statku i podróże po świecie.
18 grudnia rano rodzice zastanawiali się, czy w tym niespokojnym czasie pozwolić synowi iść do szkoły. Gdy wieczorem nie wracał do domu, rodzice mieli nadzieję, że został u kolegi. Rozpoczęli bezskuteczne poszukiwania syna na własną rękę. Dotarła do nich informacja, że jakiś uczeń został postrzelony w okolicach stoczni, ale nie dopuszczali myśli, że mógł to być Stefan.
Najprawdopodobniej szedł „w towarzystwie dwóch chłopców ul. Nocznickiego w stronę centrum miasta, gdy w pewnym momencie ktoś zaczął strzelać z czołgu. Dwaj chłopcy zdołali uskoczyć w bok do bramy zakładu pracy znajdującego się na tej ulicy, natomiast Stefek upadł na chodnik”.
Zmarł w wyniku odniesionych ran w drodze do 109 Wojskowego Szpitala Garnizonowego przy ul. Piotra Skargi w Szczecinie. Pogrzeb odbył się w nocy z 22 na 23 grudnia. Rodzinę o tym fakcie poinformowano tuż przed samym pogrzebem, około godz. 22.15. Według relacji matki, tabliczka nagrobna wskazywała datę śmierci na 24 grudnia 1970 r., a zatem dzień po pogrzebie.
W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9J, rząd 11, grób 16.

Zbigniew Semczyszyn (1947-1970)

Urodził się 06.07.1947 r. w Szczecinie, syn Zygmunta i Anieli. Zbigniew Semczyszyn ukończył siedmioletnią Szkołę Podstawową. Zasadniczą Służbę Wojskową zakończył w stopniu szeregowego. W 1967 r. Zbigniew z żoną Urszulą doczekali się syna, któremu dali na imię Kazimierz. 22 stycznia 1970 r. zatrudniony został w Spółdzielni Pracy Transportowo-Przeładunkowej „Norma” w Szczecinie. Do grudnia 1970 r. pracował tam na stanowisku magazyniera przeładunkowego.
17 grudnia, po wspólnych zakupach z mamą, został jeszcze w centrum, aby zobaczyć, co dzieje się w mieście. Gdy nie wrócił do domu, matka rozpoczęła poszukiwania w zakładzie pracy i wśród znajomych syna. Zbigniew został postrzelony 17 grudnia 1970 r. w okolicach siedziby 36. Pułku Inżynieryjno-Budowlanego w Szczecinie przy ul. Sambora. Z miejsca zdarzenia został przeniesiony do pobliskiej bramy, w której przed przyjazdem karetki zmarł w wyniku rany postrzałowej głowy.

W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9L, rząd 2, grób 4.

Waldemar Szumiński (1948-1970)

Urodził się 22.10.1948 r. w Szczecinie, syn Piotra i Ireny. Waldemar był najstarszy z rodzeństwa. Mieszkał i pracował w Bielsku-Białej. W 1970 r. był zatrudniony w Rejonowym Przedsiębiorstwie Dróg Publicznych w Skoczowie. Zgodnie ze słowami siostry, na wieść o tym, że rodzice otrzymali większe mieszkanie, miał wrócić do Szczecina. Przyjechał do rodziców 14 grudnia 1970 r, aby wspólnie spędzić święta.
17 grudnia 1970 r. około godz. 17.30 na ul. Małopolskiej w okolicach KW MO Waldemar odniósł ranę postrzałową klatki piersiowej. Zmarł tego samego dnia w szpitalu wskutek odniesionych ran. Z powodu braku informacji rodzina nie uczestniczyła w pogrzebie.
W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9J, rząd 11, grób 20.

Julian Święcicki (1911-1970)

Urodzony 18.06.1911 r. w Worochcie w województwie stanisławowskim, syn Szymona i Marii. W 1918 r. rozpoczął naukę w siedmioletniej szkole powszechnej, oprócz której ukończył także czteroletni kurs szkoły przemysłowej. W 1926 r. podjął pracę w warsztatach PKP w Stanisławowie. Żona Janina również pochodziła z Kresów. To właśnie tam, w roku 1942 w Stanisławowie przyszedł na świat ich syn Leszek.
W 1945 r. Julian z rodziną zamieszkał w Szczecinie. W grudniu 1970 r. Julian był już emerytem. Kilka miesięcy wcześniej, w październiku, zakończył pracę w MPK.
Julian Święcicki został śmiertelnie raniony 17 grudnia 1970 r. w okolicach KW MO w Szczecinie. Był najstarszą ofiarą Grudnia ’70 w Szczecinie.
W roku 2015 został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Julian Święcicki spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9J rząd 11, grób 23.

Eugeniusz Błażewicz (1948-1970)

Urodził się w Unisławiu Śląskim 24.12.1948 r., syn Jeremiego i Kazimiery. Po ukończeniu szkoły podjął pracę w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w Szczecinie skąd został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Do pracy w stoczni powrócił jesienią 1970 r. na wcześniej zajmowane stanowisko. W grudniu 1970 r. Eugeniusz był zatrudniony w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w dziale eksploatacji jako kierowca. Zgodnie z zeznaniami matki Eugeniusz „w dniu 18 grudnia 1970 r. wyszedł do pracy nieco wcześniej niż zwykle, tj. przed godziną 5.00, ponieważ nie kursowały tramwaje w mieście i poprzedniego dnia spóźnił się do pracy”.
Jan Litwin, który pracował z Błażewiczem opowiadał, że strzały w kierunku Gienka oddano

„zza stoczni, gdzie stały czołgi”. Zmarł w wyniku odniesionych ran 18.12.1970 r. Eugeniusz Błażewicz spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9C, rząd 12, grób 1A.

Edward Prysak (1928-1970)

Urodził się 18.06.1928 r. w Biskupicach koło Częstochowy, syn Stanisława i Józefy. Edward miał pięcioro rodzeństwa – Mariannę, Stanisława, Piotra, Czesława, Zygmunta i Bolesława. Ojciec Edwarda przed wojną pracował jako górnik. Po zakończeniu II wojny światowej wraz z rodziną przeniósł się do miejscowości Kłodzino niedaleko Kołobrzegu. W Kołobrzegu odbył zasadniczą służbę wojskową, którą zakończył w stopniu kaprala. Najprawdopodobniej w 1948 r. państwo Prysakowie z Kłodzina przenieśli się do podcedyńskiej wsi Stara Rudnica. Ojciec Edwarda prowadził tam gospodarstwo rolne. Po pewnym czasie Edward opuścił Starą Rudnicę i, jak sam to określił, ruszył „w świat za pracą”. Pracował u różnych rolników w okolicach Poznania jako cieśla.

Około 20 grudnia 1970 r. do państwa Prysaków przyjechali funkcjonariusze MO i wypytywali o miejsce pobytu Edwarda. Rodzina nie posiadała żadnych informacji na ten temat. Funkcjonariusze odjechali, nie wyjaśniając powodu wizyty i nie przekazując matce informacji o śmierci syna. Wiadomość dotyczącą rewolty grudniowej i listę ofiar rodzina przeczytała w „Kurierze Szczecińskim” w dniu 18 stycznia 1971 r. Dopiero po tej informacji matka z zięciem pojechali do Szczecina. Z depozytu otrzymali zakrwawiony, przebity przez pocisk portfel Edwarda.
Edward Prysak zmarł w szpitalu 18 grudnia 1970 r. wskutek odniesionych poprzedniego dnia ran postrzałowych klatki piersiowej, szyi oraz głowy. W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9J, rząd 11, grób 22.

Stanisław Kamać (1952-1970)

Urodził się 6.10.1952 r. w Szczecinie, syn Józefa i Krystyny. Stanisław miał dwójkę rodzeństwa – Ryszarda oraz Dorotę. Szkołę podstawową ukończył w 1969 r. W tym samym roku podjął naukę w Zasadniczej Szkole Zawodowej dla Pracujących przy Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym (MPK) w Szczecinie na kierunku mechanik pojazdów samochodowych. 7 września 1970 r. września został przyjęty na płatny sześciomiesięczny staż na stanowisko montera samochodowego, gdzie miał pozostać do 6 marca 1971 r.
17 grudnia 1970 r. Stanisław wyszedł z domu przed godz. 16.00. Pomimo ostrzeżeń rodziców o niespokojnej sytuacji w mieście zdecydował się pójść na trening do szkoły na ul. Hożą. Zapewne kierowany ciekawością, zamiast na trening udał się z kolegą do centrum.Stanisław Kamać został postrzelony 17 grudnia 1970 r. około godz. 17.00 w okolicach Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, pomiędzy ul. Starzyńskiego a pl. Żołnierza Polskiego.

Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9F, rząd 2, grób 9A.

Zygmunt Toczek (1947-1970)

Urodził się 07.08.1947 r. w Piotrkowie Kujawskim, syn Kazimierza i Reginy. Do Szczecina przyjechał wraz z rodzicami w 1949 r. Naukę w szkole podstawowej podjął w 1954 r. Po jej ukończeniu w 1962 r. pozytywnie zdał egzaminy do Zasadniczej Szkoły Metalowej Ministerstwa Oświaty w Szczecinie. Podczas Grudniowej Rewolty 1970 r. Zygmunt Toczek zatrudniony był na stanowisku nauczyciela tokarstwa w Warsztatach Szkolnych ZSM przy ul. Hożej.
„W dniu 17 grudnia 1970 r. rano, tj. około 6.00, gdy wychodził do pracy", rodzice prosili, „by uważał na siebie, by nie wdawał się w żadne zamieszki. Wyczuwało się już wtedy pewne napięcie w mieście". Zygmunt Toczek zginął 17 grudnia 1970 r. około godz. 17.30 w okolicach KW MO w Szczecinie wskutek ran postrzałowych szyi oraz klatki piersiowej.
W roku 2015 pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9D, rząd 13, grób 2A.

Janusz Wrzodak (1943-1970)

Urodził się 15.03.1943 r. we wsi Brwinów pod Pruszkowem, syn Władysława i Stanisławy. W latach 1951–1958 Janusz kształcił się w szkole podstawowej. W 1961 r. został wezwany na komisję wojskową, po czym w październiku wcielony do 93. Dywizjonu Artylerii Przeciwpancernej. Po odbyciu szkolenia unitarnego oraz zaprzysiężeniu skierowany został na kurs kierowców samochodowych kategorii III. Kierowcą był przez cały okres służby wojskowej. Zawód kierowcy zdobyty podczas odbywania służby wojskowej wykonywał również po powrocie do „cywila". Od listopada 1966 do stycznia 1968 r. zatrudniony był w Szczecińskiej Spółdzielni Mleczarskiej przy ul. Jagiellońskiej 68/69.
Janusz Wrzodak zginął 17 grudnia 1970 r. w okolicach Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej (KW MO) w Szczecinie wskutek rany postrzałowej szyi. Matka o śmierci syna dowiedziała się po trzech dniach. 22 grudnia 1970 r. około północy przyjechał przedstawiciel Miejskiej Rady Narodowej oraz najprawdopodobniej przedstawiciel SB z informacją o możliwości uczestniczenia w pogrzebie Janusza. Pani Stanisława odmówiła. Na cmentarz udała się następnego dnia. Kilka dni później otrzymała rzeczy osobiste syna.
Janusz Wrzodak spoczywa na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie – kwatera 9L, rząd 2, grób 1.